

گوناگون

زاها حدید درگذشت

مرگ نابهنگام دختری از بغداد

شرق: زاها حدید که او را معمار زیاترین بناهای قرن توصیف کرده‌اند، درگذشت. این معمار عراقی تبار ساکن لندن آخرین روز مارس ۲۰۱۶، در ۶۵سالگی بر اثر حمله قلبی در بیمارستانی در میامی درگذشت. براساس بیانیه‌ای که در این مورد منتشر شده این معمار، به‌منظور درمان برونشیت در این بیمارستان تحت درمان بوده است. مرکز ورزش‌های آبی المپیک لندن از جمله آثاری است که معماری آن را زاها حدید بر عهده داشت. او در طول سال‌های فعالیت هنری‌اش، آثار گوناگونی خلق کرد که در کشورهای مختلف ازجمله ایتالیا، آلمان و هنگ‌کنگ ساخته شد. زاها حدید برنده مدال‌ها و جوایز متعددی شده بود، ازجمله «مدال سلطنتی معماری» در بریتانیا و جایزه بهترین طرح معماری سال ۲۰۱۵ که برای طراحی یک مجموعه فرهنگی در باکو، پایتخت جمهوری آذربایجان دریافت کرد.از سوی دیگر، او در سال ۲۰۰۴ نخستین زنی بود که به دریافت جایزه معماری پریتزکر نائل آمد. حدید در طول دوران فعالیت حرفه‌ای خویش حدود ۹۵۰ پروژه را در ۴۴ کشور به اجرا درآورد. مجله فوربز در سال ۲۰۰۸ او را به‌عنوان شصت‌ونهمین زن قدرتمند جهان لقب داد. طی ۱۶۷ سال، زاها حدید نخستین زنی بود که متفخر به دریافت مدال سلطنتی بریتانیای شد. زاها حدید در سال ۱۹۵۰ در عراق متولد شد. وی پس از تحصیل در رشته ریاضیات در دانشگاه آمریکایی بیروت، در سال ۱۹۷۲ برای تحصیل در «ای‌ای»، مدرسه معماری لندن، راهی بریتانیا شد. پس از فارغ‌التحصیلی، زاها در شرکت معماری استاد سابق خود شروع به کار کرد تا اینکه در سال ۱۹۷۹، دفتر مستقل معماری خود را در لندن راه‌اندازی کرد. اغلب آثار حدید انعکاس آمیزه‌ای از ساختمان‌سازی، زمین‌شناسی و مناظر اطراف است. آثار و طراحی‌های او با حرکت و جریان‌داشتن، ضمن پیروی از هندسه ناقلیدسی، نظم جدیدی را در فضا ایجاد می‌کنند. معماری زاها حدید را می‌توان تلاش برای ایجاد پلی میان مدرنیسم متقدم و عصر دیجیتال دانست.

پیش‌تر در همین جریده درباره حدید نوشته بودیم: «آنچه زاها حدید و کارهایش را متمایز می‌کند شاید تجربه‌های خاص او از محیط پیرامونش در جاییکه دختری بغدادی و بعدها دانشجوی معماری است. او متعلق به اندیشه‌ای مدرن است که برمبانی آن تنها طراحی روشنفکرانه می‌تواند پیشرفت‌های اجتماعی ایجاد کند. او با یکی از اولین خانه‌های مدرنیستی در بغداد بزرگ شده است و در قالب دانش آموزی جوان، از بالکن مدرسه‌اش، ساختار جیو پوتنی را برای وزارت برنامه‌ریزی عراق نظاره کرده است که ورود عراق به دنیای مدرن را نشان می‌دهد. او مدرنیته را در قالب پروژه‌های می‌دید که هنوز تمام نشده ولی همانند هدفی فراموش‌شده است. پس ساختمان‌هایش رویایی فراموش‌شده را احیا می‌کنند. مرکز علوم فانتا هم‌اکنون، زنده‌ترین بیان از این رویکرد حدید است و مدلی انسانی برای آینده را به شکلی معاصر ارائه می‌کند». همچنین درباره این معمار «روان مور» پیش از این در انتهای مقاله‌اش تحت عنوان «زاها حدید: ملکه منحنی‌ها» در روزنامه گاردین آورده: «زاها حدید بر تارک زمانه خود نشسته است. او در جهانی که بدل به کانون‌های قدرت و ثروت شده، به پاسخ‌گویی نیازهای درحال ظهور اجتماعی نشسته. درست است، باید پذیرفت واقعیت جهان کنونی را. اما راهی که حدید تا اینجا پیموده و آنچه به آن دست یافته، عمقا دور از ایده‌آل‌هایی است که زمانی بر آنها پافشاری می‌کرد. به گمان بسیاری آنچه حدید را جذاب کرده برآمد کشمکش یا تنش همیشگی میان من هنرمندانه و روح اجتماعی‌اش است، اگرچه کنش معمارانه او غالباً روح اجتماعی مطلوبش را به حاشیه رانده یا ندیده انگاشته». و در ادامه نیز نوشته: «زاها حدید به معنای واقعی کلمه، فرزند انقلاب است، بحث بر خلف یا ناخلف‌بودنش است، او درک زیبایی‌شناسانه ما از آینده پیش‌رو را عمیقاً تغییر داده است، زبان معماری او به آثاری منتج شده که همچون اجسامی غریبه در بافت شهرهای ما سقوط کرده‌اند. وجه غامض تفسیر آثار او، به گمان نگارنده، ریشه در همین گزاره دارد؛ او به نوعی نقطه تلاقی حداقل چهار روایت انقلابی قرن بیستم است».

شرق: نوروز ۹۵، جامعه هنری ایران را با دو خبر ناراحت‌کننده مواجه کرد: نخست پخش ویدئوی نوروزی محمدرضا شجریان، خسرو آواز ایران، در فضای مجازی بود که با موهای تراشیده به وجود یک دوست ۱۵ساله در بدنش اشاره کرد که البته منظورش سرطمان بود و نگرانی‌های بزرگی را در جامعه هنری و میان علاقه‌مندانش به‌وجود آورد. نکته قابل‌تأمل روحیه قوی شجریان بود که به سرطمان واژه «یک دوست» را اطلاق کرد. بعد از آن هنرمندان و بسیاری از اهالی سیاست و مردم نسبت به این مسئله واکنش نشان دادند. پرویز پرستویی در اینستاگرام رسمی خود نوشت: «متأسفانه مطلع شدیم استاد شجریان اسطوره موسیقی و هویت آواز ایران مبتلا به سرطان پیشرفته شده‌اند و اکنون در حال گذراندن دوره پرئودرمانی و شیمی‌درمانی هستند. یادمان باشد نوای ربنای استاد سال‌ها مہمد لحظات ناب و روحانی ملت ایران بوده و حالا نوبت ماست که همه با هم برای سلامتی ایشان دست به دعا ببریم».

همچنین علی جنتی، وزیر ارشاد، با انتشار خبری نسبت به این موضوع از خود واکنش نشان داد. اما در این مسیر هم برخی از شکست‌خوردگان انتخابات و مخالفان استاد شجریان برای گل‌آلودکردن فضا مطلبی علیه شجریان از جانب همسر اول استاد نوشتند که با واکنش نوه این خواننده مواجه شد. «اوا مشکاتیان» نوه دختری شجریان در پیامی، نامه منسوب به همسر سابق این خواننده را ساختگی و دروغین خواند. رایان شجریان، فرزند استاد، پس از علنی‌شدن بیماری محمدرضا شجریان با تراشیدن موهای سر خود و انتشار آن در فضای مجازی به این اتفاق واکنش نشان داد و البته از روحیه خوب پدر در معالجتش گرفته تا حوالی میدان تایمز در نیویورک.

بیسستمی فصل فروش حراج کریستیز در دویی برای هنر ایران امیدوارکننده بود، هم از منظر ۵۲ اثر راهایفته به حراج و هم فروش ۲۴ اثر بالای صدهزار دلار، شب سال نو شمسی، درهای سالن گودولفین هتل امارات تاورز دویی در حالی یک‌بار دیگر به روی خریداران و مجموعه‌داران باز شد که کریستیز شمع ۱۰سالگی خود را فوت کرد. در این حراج از مجموعه ۱۲۵ اثری که روی میز رفت ۵۲ اثر ایرانی بود؛ یعنی نزدیک به ۴۰ درصد آثار راهایفته به این رویداد معتبر بین‌المللی به آثار هنرمندان کشورمان اختصاص یافت و نیز در عرصه فروش هم رکوردی خیره‌کننده به دلیل تعدد آثاری که بالای صد هزار دلار چکش خوردند به نام ایران ثبت شد. بیستمین حراج کریستیز موفق شد رکورد فروش نزدیک به ۱۲ میلیون دلار را به جای گذارد که حاصل فروش ۹۸ اثر هنری بود. این در حالی است که از مجموعه ۲۷ اثر به‌فروش‌نرسیده، سهم ایران شش اثر بود.

رکورد فروش کریستیز بیستم از آن عمرالنجدی هنرمند ۸۵ساله مصری‌شد که تابلوی نقاشی عظیم او که ۳٫۱۵ عرض و ۱۰ متر طول داشت یک میلیون و ۱۴۵هزار دلار چکش خورد. این اثر متعلق بود به «فرانسین هاینریش»، دیپلمات اسبق فرانسوی و مجموعه‌دار فعلی، او چندین سال سفیر جامعه اروپایی در هند و سفیر فرانسه در کشورهای مصر، تونس، نپال، بوتان و سریلانکا بوده است. این سیاست‌مدار اسبق اکنون بیشتر شخصیتی فرهنگی - هنری دارد که در باغ-موزه شخصی‌اش آثار نرماندی، دو هزار قطعه اثر نقاشی و مجسمه نگهداری می‌کند. او و پسرش بنیادی با عنوان H&H راه انداخته‌اند که هدفش حمایت از

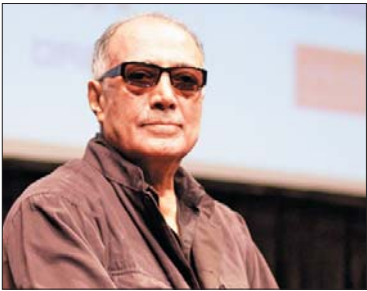

خبر داد. همین‌طور همایون شجریان در فیس‌بوک خود نوشت: «امن‌ترین و گرم‌ترین جای دنیا، همون جایی که دیگه نیاز به هیچ چیز و هیچ‌کس نداری. جایی که از هیچ چیز نمی‌ترسی و بهت آرامش میده و عزیزت می‌داری. جایی که آخر هر تلاشی باید آرزو کنی اونجا باشی و وقتی اونجا بودی دیگه همه تلاشت رو برای اون می‌کنی. جایی که قانونش فراتر و پرقدرت‌تر از هر قانونیه. جایی که اونجا جاودانه می‌شی، هر لحظه متولد میشی و هرگز نمی‌میری. جایی‌که با هیچ چیزی نمی‌خواوی عوضش کنی، چون واقعا امن‌ترین جای دنیاست چون با هیچ سیل و طوفان و زلزله‌ای خراب نمیشه… فقط قلب مردهم، قلب مردم، مردم و مردم. خوشا به حال اون کسانی که لایق قلب مردمم و به اونجا تعلق دارن». و اما بلافاصله در پی آن هم خبری منتشر شد مبنی بر بیماری عباس کیارستمی، فیلم‌ساز بزرگ ایرانی و دوباره شوکی دیگر به جامعه هنری و علاقه‌مندان این هنرمند وارد شد. از آنجا که به دلیل تعطیلات مطبوعات منتشر نمی‌شدند، در فضای مجازی برخی اخبار غیرواقعی درباره بیماری کیارستمی منتشر شد تا آنجا که شایعه مبتلابودن

هنر

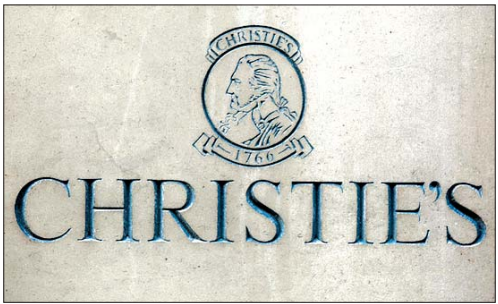
شجریان و کیارستمی در بستر بیماری

بیماری استادان روی موج شایعات

کیارستمی به سرطان در سطح وسیعی پخش شد. حتی برخی‌ها منبع این خبر را به فریدون جیرانی منتسب کردند.

فریدون جیرانی نیز اعلام کرد برخی خبرها به نقل از وی که درباره نوع بیماری عباس کیارستمی اطلاع‌رسانی شده، موردتأیید وی نیست. فریدون جیرانی، کارگردان سینما و سردرب «روزنامه سینما» با تأکید بر گفت‌وگویی که یکی از رسانه‌ها با وی منتشر کرده به خیرگزاری مهر گفت: «شنیده‌های من حاکی از آن است که حال آقای کیارستمی خوب است و ایشان از بیمارستان مرخص شده‌اند». جیرانی افزود: «قطعا دقیق‌ترین اطلاعات از وضعیت عباس کیارستمی را می‌توان از خانواده وی پرسید و بنده هم مطلبی که به نقل از من در یکی از سایت‌ها منتشر شده تأیید نمی‌کنم و درباره بیماری آقای کیارستمی هم منابع موقت باید نظر بدهند نه من». اما جدیدترین خبر درباره وضعیت سلامتی عباس کیارستمی را رضا میرکریمی، مدیرعامل خانه سینما، اعلام کرد. دبیر جشنواره جهانی فیلم فجر در گفت‌وگو با «شرق» در این‌باره گفت: «بعد از عمل جراحی که به

کریستیز خاورمیانه ۱۰ساله شد

فصل درخشش هنر ایران

استعدادهای نوظهور هنری است، اما دیگر فروش‌های درخور توجه عرب‌ها در این شب، فروش نقاشی محمود سعید، هنرمند فقید مصری، به ۷۰۱ هزار دلار، نقاشی حامد اویس، دیگر هنرمند فقید مصری به ۶۰۵ هزار دلار و اثر نقاش فقید عراقی، کاظم حیدر بود که ۵۴۵ هزار دلار چکش خورد. هنر ایران در کریستیز بیستم حائز دو اتفاق کم‌نظیر شد: از مجموعه ۴۶ اثر به‌فروش‌رسیده هنر ایران در این آوردگاه منطقه‌ای، ۲۴ اثر بالای صدهزار دلار چکش خوردند که اتفاقی چشمگیر بود؛ علاوه بر این ارائه ۵۲ اثر از هنر ایران در این حراج، از اهمیت استراتژیک هنرمندان کشورمان در مارکت منطقه حکایت می‌کند، در حالی که در منظر رکورد تعداد آثار راهایفته به حراج رتبه دوم با حضور ۱۹ اثر به لبنان و رتبه سوم با اثر به مصر رسید؛ در این میان بالاترین فروش هنرمندان ایرانی به منبر فرمانفرمایان هنرمند ۹۲ساله رسید که اثر آینه‌کاری او با عنوان «خورشیدخانم» ۲۷۷ هزار دلار چکش خورد. نقاشی از سری درختان سهراب سپهری ۳۴۱ هزار دلار، اثری از منصور قن‌دیزر ۳۱۷ هزار دلار و مجسمه هیچ پرویز تاولی ۳۰۵ هزار دلار فروخته شدند.

اثری بدون عنوان از فرامرز بیلام ۲۴۵ هزار دلار، نقاشیخط سرخ‌رنگی از چارلز حسین زنده‌رودی ۲۳۳ هزار دلار، اثر انتراعی از سهراب سپهری ۲۲۷ هزار دلار، نقاشی‌ای از رضا درخشانی ۲۲۱ هزار دلار، مجسمه

برده‌خانه

«شنیدن» کوهستانی در بخش اصلی جشنواره آوینیون

افتخاری نه برای ایران

فرزانه ابراهیم‌زاده

از کشورهای گوناگون را گرد می‌آورد که در تالارهای کوچک‌تر و حتی کافه‌ها مورداستقبال قرار می‌گیرند و در واقع این بخش در پاسخ به محدودیت‌های بخش اصلی برای بازبودن فضا برای تمام گروه‌هایی که مایل به شرکت هستند، شکل گرفته است. آثار مهمی چون ونیتسک گئورگ یونسفر و کارهای آندره ژید و رنه شار برای نخستین‌بار در بخش اصلی جشنواره IN به نمایش در آمده است. با اینکه در این سال‌ها کارگردان شناخته‌شده‌ای چون آتیلا پسبانی و عباس کیارستمی در بخش جنبی به صحنه رفته‌اند اما بخش اصلی آوینیون تا این‌دوره میزبان هیچ اثری از تئاتر ایران نبود. حالا امیررضا کوهستانی و نمایش قابل‌تقدیر «شنیدن» در این بخش انتخاب شده تا اولین اثر گاملا ایرانی بخش اصلی جشنواره آوینیون باشد. افتخاری که هرچند از همین حالا در پرونده تئاتر ایران نوشته می‌شود و کوهستانی و گروه مهر را به‌عنوان نمایندگان شایسته ایران خوانده دانست، اما این افتخار نهن‌تها برای تئاتر ایران نیست که امیررضا کوهستانی نماینده کشورمان در این جشنواره هنری مهم نخواهد بود. او نماینده خودش و همه گروه‌های تئاتری است که

سال سیزدهم • شماره ۲۵۴۸ • روزنامه

ادامه از صفحه ۱۲

نسل سردرگم

البته که موسیقی اصیل ایرانی و آواز همیشه طرفداران و علاقه‌مندان خاص خود را داشته و خواهد داشت و به باغ سانی‌بودن موسیقی اصیل ایرانی و زحمات استادان بزرگ، اصلی جدانشدنی از موسیقی ایران و ایران‌زمین است.

❧ **برخی از شاگردان از حسودبودن استادان خود سخن می‌گویند؛ چه در حوزه آواز و خوانندگی و چه در عرصه نوازندگی و آهنگ‌سازی. نظر شما در این مورد چیست؟**

خوشبختانه در این سال‌ها من با چنین مواردی برخورد نکرده‌ام و بسیار کم در اطرافیانم مشاهده کردم. اما در طول تاریخ در عرصه‌های مختلف هنری و جایگاه‌های مختلف چنین احساساتی دیده می‌شود و ممکن است بیشتر برگرفته از سوءتفاهم‌ها باشد و گاهی تدابیر استادان در عرصه آموزش و نوع ارائه مطالب به هنرجویان، به‌گونه‌ای است که به اشتباه، غرض‌ورزی محسوب می‌شود.

❧ **بسیاری معتقدند ادبیات ایران در چهار دهه اخیر همبای مناسبات اجتماعی و به صورت فراگیر پیش رفته، ولی موسیقی همبای ادبیات پیش رفته است؟**

بله، از آنجا که ادبیات فارسی ریشه کهنی در ایران‌زمین داشته است، طرفداران بی‌شماری دارد و همه مردم و اقشار مختلف جامعه به‌نوعی با ادبیات در هم هستند تا با موسیقی. بستری که ادبیات در آن پرورش یافته و فضای هم‌نشینی و هم‌فکری ادیبان به‌گونه‌ای دوستانه و در جهت پیشبرد ادبیات ایران بوده است، اما در چند دهه اخیر برای موسیقی به این صورت مهیا نبوده است و فضای محدودتری جهت پرورش داشته است و می‌توان گفت حساری آغاز کرده که به نظر دارد و بالطبع در این فضای محدود، خلق هر ساختار موسیقایی‌ای ممکن نیست. موسیقی امری کنایه‌ای نیست، ولی کلام امری کنایه‌ای است، جای تعجب دارد که چرا این‌گونه موسیقی دچار محدودیت شده است. جای بسی ستایش دارد که با این فضای موجود چگونه موسیقی برادری و تعامل خود را با ادبیات حفظ می‌کند.

❧ **موسیقی در سده‌ده اخیر در کدام بخش یعنی تکنوازی، آواز و آهنگ‌سازی پیشرفت داشته است؟**

در سده‌ده اخیر می‌توان گفت در بخش آواز، پایبند به اصول و قواعد ردیفی و اجرای استادان پیش‌سکوت بوده است. گرچه شاهد ذوق و سلیقه‌ای استادان و هنرمندان امسروز در این عرصه بوده‌ایم و شایان ذکر است که جناب استاد محمدرضا شجریان نقش بسیار مهمی را در شکوفایی و تبلور آواز ایرانی در چهار دهه اخیر داشته‌اند. موسیقی آوازی ایران، مدیون استادان گران‌قدری همچون ایشان است. اما در بخش تکنوازی می‌توان گفت که ذوق و سلیقه و خلاقیت فردی در میان است، هیجانات و حال و احوالات زمان در آن دخیل است و متد و تکنیک‌های امسروز که متفاوت با نوازندگی دیروز است رنگ‌وبوی دیگری به آن داده است که باعث جذابیت برای برخی از نسل امروز شده است و بالطبع خوشبایند طبع فاخرانه استادان پیش‌سکوت که دارای چارچوب خاصی بوده‌اند، نسل و یا در بخش آهنگ‌سازی، نمی‌توان فاخربودن قطعات پیش‌کسوتان و گذشتگان را کتمان کرد زیرا در گذشته حضور خالصانه تمامی استادان، شعرا، آهنگ‌سازان و خوانندگان و همه عوامل در کنار هم و بهره‌بردن از محضر یکدیگر در محافل مختلف و آشنایی با احوالات یکدیگر و شناخت عمیق روحی و اجتماعی، انتخاب‌های فاخر و متناسبی ایجاد کرده است و این‌گونه مسائل مالی و حاشیه‌ای و غرور و رقابت‌های نابجا در میان نبود تا از خلوص این مجموعه‌گاسته شود. بنابراین آثاری ماندگار در تاریخ موسیقی به‌جا مانده است که داشتن این‌چنین مجموعه‌ای غنی و گران‌قدر در این زمانه، کنجی دست‌نیافتنی است.

❧ **پیوند شعر و موسیقی یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که یک آهنگ‌ساز باید به آن آگاه باشد و شاید دلیل تکراری‌بودن موسیقی ایرانی جدا از ذوق و خلاقیت هم همین باشد. مثلاً اینکه تلفیق شعر نو با شعر کلاسیک با موسیقی باید در نوع خواندن و آهنگ‌سازی متفاوت باشد ولی در اجرا واقعاً این‌گونه نیست. نظر شما چیست؟**

درواقع این موضوع بسته به اشراف آهنگ‌ساز به سبک‌های کلاسیک و نوین ادبیات و توجه به تلفیق هجاهای مختلف با جملات موسیقی، در آهنگ‌سازی است. ضمناً یکی از عوامل مهمی که این پیوند میان شعر و موسیقی اغلب دیده نمی‌شود، عدم نشست و پیوند شعر با آهنگ‌سازان در این زمانه است و اکثراً آهنگ‌سازان درحال‌حاضر بنا به سفارش یا سلیقه، شعری را برمی‌گزینند. عدم رعایت این‌س موارد باعث شده تا آثاری این‌چنین، ماندگار نبوده و ورد زبان مردم نباشد. در لایسل ماندگاری آهنگ‌های گذشتگان و پیش‌کسوتان، آهنگ‌سازی روی اشعار، درنظر بوده ناینکه ابتدا آهنگ‌سازی صورت پذیرد سپس شعری را به هجابندی‌های نابجا روی آهنگ بگنجانند. شعر باید متناسب با فضای ساختاری موسیقی باشد. باید توجه داشت که مشورت و هم‌فکری با ادیبان و شعرا از نکات بسار حائزاهمیت است.

❧ **درباره فعالیت آینده خود بگویید؟**

برنامه آینده‌ام، اجرای‌ام متعدد ابیوم مهربان به امید پروردگار خواهد بود. رومانیایی و تکثیر ابیوم اول گروه مهربان و پس از آن آلبوم‌های بعدی تقدیم حضور مردم عزیز خواهد شد. در کنار فعالیتیم با گروه مهربان، افتخار همکاری با آهنگ‌ساز محترم دیگر از جمله استاد گرانی، مهرداد باژویی، را نیز دارم که به‌زودی در سدرس علاقه‌مندان قرار خواهد گرفت.